

DAGENS FRÅGOR

Den 17 januari 1937.

I opposition. De som önskat vårt land en stark parlamentarisk regering ha blivit bönhörda. Ministären Hansson II kan ha sina brister (om också ej i statsministerns ögon); men ingen kan beskylla den för att vara »en lidande regering». Socialdemokratien har minst fyra år på sig för att genomföra den paradisiska försörjningsstatens principer. Det enda hindret skulle möjligen kunna vara, om ett världskrig utbröte under denna tid. Men krig ingå icke i den socialistiska världsbilden, annat än möjligen såsom resultat av hr Wallenbergs och andra storfinansiärers försök att sabotera utvecklingen.

Medaljen har en fränsida. Om socialdemokratien med sitt agrarmarxistiska bihang har chansen i regeringsställning, ha dess motståndare å sin sida tillfälle att i lugn konsolidera sig. Oppositionsställningen har sina fördelar, och ej minst har tillvaron av en handlingskraftig opposition inom den lagliga ordningens ram sin stora betydelse för det politiska maskineriets funktionsduglighet. Även om oppositionspartierna knappast göra sig några större förhoppningar om att å sin sida uppnå en oberoende majoritet i 1941 års riksdag, är dock redan deras existens en erinran om att det finns ett borgerligt alternativ till den socialistiska politiken, och de taktiska förhållandena torde icke behöva inge några bekymmer: i samma stund socialdemokraternas ställning börjar verka undergrävd, är hr Pehrsson-Bramstorp säkerligen färdig att lämna det sjunkande skeppet och skaffa sig nya hjärtevännar.

Men det är långt dädan och dit. Ej heller inbillar sig någon, att oppositionsgruppernas seger 1940 kommer med någon naturnödvändighet. På socialdemokratiskt håll räknar man i stället med ständiga framgångar och oavbrutet stigande majoriteter, tills högermän och folkpartister dö ut och de sista exemplaren pietetsfullt överlämnas till högreståndsavdelningen på Nordiska Museet. Huruvida denna utgång skall kunna undvikas, beror i främsta rummet på oppositionen själv och på dess förmåga att hävda sin ställning i det politiska arbetet.

Den största faran är här, att dess representanter icke bli i stånd att anpassa sig efter sin nya ställning. Det har sagts, att en oppositions uppgift är att opponera, och det är ingen lätt sak för dem som vant sig vid att »göra upp» i utskotten att sålunda lägga sitt arbete på längre sikt. Redan de många privata förhandlingarna mellan herrarna Hansson och Pehrsson under den förra regeringens tid utövade ett demoraliserande inflytande på de borgerliga riksdagsmännen. Oppositionen måste ofta driva demonstrationspolitik för stunden, om den skall kunna driva realpolitik i längden och sålunda få någon verklig betydelse. Det är icke något angenämt perspektiv för svenska riksdagsmän, och man förstår att det kan vara betydligt mera fres-

taude att antaga statsministerns magnifika erbjudanden att deltaga i uppgörelserna, även om detta i verkligheten icke betyder något mera än rättigheten att sätta sitt namn under avgöranden, som träffats helt utan oppositionsmännens medverkan. Men en dylik eftergivenhet kan i längden icke leda till annat än socialismens obestridda seger. Om politiska åsikter och principer betyda något, så kunna de icke överges endast för husfridens skull, allra minst när det icke är fråga om att samverka för att uppnå en lösning utan endast om att få skylta bland faddrarna.

Naturligtvis har oppositionen ingen anledning att sätta sig till motvärn mot varje regeringsinitiativ. Även en socialistisk regering kommer, särskilt när dess personuppsättning är så stark som den nuvarande, helt säkert att föreslå många kloka och nyttiga reformer, mot vilka intet kan vara att invända. Kanske man får hoppas att regeringen icke heller är ovillig att i åtskilliga ärenden etablera en verklig samverkan också med utanförstående partier och taga hänsyn till deras yttranden för att kunna uppnå enighet kring sina förslag. Så mycket bättre, om detta skulle bli regel och icke undantag; men man får icke göra sig några illusioner. Socialismen i regeringsställning måste föra socialistisk politik, och till en sådan ha folkpartiet och högern ingen skyldighet, icke ens någon rättighet att lämna sin medverkan.

I längden kan också saklig kritik och opposition få rent praktisk betydelse. Det är icke länge sedan högerns positiva försvarsyrkanden utdömdes och hänades såsom blott demonstrationspolitik. Särskilt be-tecknades det såsom hart när omoraliskt att kräva förlängning av värnplikstiden. Tack vare dessa initiativ fanns det dock en grundval, när även andra började förstå att försvarskrafter och värnpliktsutbildning behövde förbättras. Det är under sådana omständigheter mer än likgiltigt, vem som tar åt sig hedern av reformen. De borgerligas sparsamhetskrav ha vid riksdag efter riksdag fått förklunga ohörda. Men tyvärr varder nog den dag kommande, när statsfinanserna bli något mindre lättskötta än nu. Regeringen har likaledes tills vidare befunnits ur stånd att stävja sina anhängares lust att driva utrikespolitik på egen hand. Den kritik som kommer från borgerligt håll är dock ett stöd för socialdemokratiens måttfullare element och kan inför utlandet något minska de olyckliga verkningarna av den radikala pressens utgjutelser. Exempen skulle kunna mångfaldigas.

Skall oppositionen kunna lösa sina uppgifter och därmed även skapa sig möjlighet att i framtiden bli något annat och mera än endast opposition, fordras framför allt två saker: arbetsvilja och stridsglädje. Den får icke förtröttas i sina ansträngningar, icke försumma att utreda vad regeringen lämnat obeaktat, att söka planlägga där regeringen förfarit planlöst, att inför varje misstag av de ledande fråga sig: hur skulle vi ha gjort? och ej minst: hur skola vi kunna reparera detta, när vårt tillfälle kommer? Men lika viktigt är det att icke tappa modet. Det finnes intet skäl att känna sig tyngd av andras ansvar, och det vore väl om högerns och folkpartiets riksdagsmän

kunde lägga sig till med ett viss mått av okynnig glädje åt motståndarnas dumheter, i den mån de kunna utnyttjas i den politiska striden. Den som verkligen tror på sina egna grundsatser kan icke erkänna sig besegrad, därför att han är utesluten från faktiska avgöranden under en eller annan riksdagsperiod. Mycket av det nuvarande regeringspartiets styrka beror på, att det förstod att utnyttja de fjorton riksdagsår, under vilka det stod helt utanför avgörandena. En annan sak är sedan, att erfarenheterna från 1900-talets första artionde börja bli en smula föråldrade.

Kring kyrkoreformationen i Glimåkra. Hovrätten över Skåne och Blekinge började det nya året med att upphäva Lunds domkapitels beslut att tilldela kyrkoherden i Glimåkra, T. Lundberg, en varning för ämbetsfel. Förhistorien är i korthet följande. Kyrkoh. L. hade anmälts för domkapitlet, emedan han på väsentliga punkter frångått för kyrkan gällande gudstjänstordning. I en till domkapitlet ingiven förklaring vitsordade L. anklagelsens riktighet och sökte samtidigt motivera, varför han föredrog ett av prof. Linderholm utarbetat gudstjänstritual framför kyrkans. Det hade för honom blivit en samvetssak att vidtaga ändringarna i fråga. Domkapitlet beslöt döma L. till varning, emedan han icke ställt sig till efterrättelse den av Kungl. Maj:t fastställda handboken för Svenska kyrkan. L. besvärade sig i hovrätten, yrkade på befrielse från det ådömda straffet och förklarade samtidigt, att han »naturligtvis» tills vidare måste avstå från att använda det Linderholmska ritualen till sin församlings religiösa uppbyggelse. Hovrätten resolverade, »att kyrkoherden i utövningen av sitt ämbete haft skyldighet att noggrant följa den av Kungl. Maj:t fastställda handboken för Svenska kyrkan. Då han frångått ritualen, har han således förfarit felaktigt i sin ämbetsutövning. Emellertid har hovrätten med hänsyn till omständigheterna i målet icke ansett detta förfarande böra föranleda ansvar.» De åberopade »omständigheterna i målet» torde ha varit L:s förklaring, att han för framtiden skulle avstå från att bruka det olagliga ritualen. I sak var sålunda hovrätten fullt ense med domkapitlet; någon konflikt mellan de kyrkliga och de juridiska synpunkterna föreligger icke. Det tillkommer nu J. K., som infordrat akterna i målet, att avgöra, i vad mån hovrättens frikännande utslag under föreliggande omständigheter kan anses ha fog för sig.

Detta disciplinära ärende hade knappast påkallat allmän uppmärksamhet, om det icke redan blivit föremål för ganska kuriösa presskommentarer. Hr Z. Höglund i Soc.-Dem. spårar bakom »kättardomen» »en målmedveten framstöt från ett kyrkligt-reaktionärt koteri, som söker komma de moderna strävandena på det religiösa området till livs». Och han yttrar som sin oförgrifliga mening, att statskyrkan, om den ännu skall ha någon uppgift att fylla, måste »positivt omvandlas till en tjänare åt upplysning, förnuft och mänsklighet och icke stå som en förtorkad mumie bland dogmernas vitmenade grifter». Såsom första steg till realiserande av detta »posi-

tiva» program rekommenderar han avskaffande av biskopar och kyrkomöte! Hr Lindström i Ny Tid antyder närmare konturerna för den statligt kontrollerade kulturkyrkan i den allmänliga och allena saliggörande folkupplysningens tjänst. Hr Segerstedt, som råkat ut för malören att först förväxla Svenska kyrkan med hr Schlyters hovrätt och att sedan tolka den senares utslag som ett sakligt godkännande av den Linderholm—Lundbergiska teologien, menar, att hovrättsbeslutet redan signalerar den nya æran för kyrkan: »Påtagligt är, att den svenska kyrkan avskrivit kravet på renlärighet, ja, på varje form av lärotvång. Den har därmed glidit in i ett nytt utvecklingskede. Dess fortbestånd hänger på dess förmåga att hävda sig som de religiösa stämningarnas tempeltjänare.»

Ännu mindre än Lunds domkapitel har Svensk Tidskrift anledning att gå in på en principdiskussion beträffande arten av de gudstjänst-ritual, varmed kyrkoh. Lundberg stått Glimåkra församling till tjänst. Ett par nära till hands liggande reflexioner må emellertid tillåtas. Först och främst är det rent nonsens, då man i detta sammanhang ordar om »kättardom». Det avdömda målet gäller icke en lärofråga utan en ordningsfråga. Och det förefaller knappast vara något orimligt anspråk på Svenska kyrkans präster, att de skola följa hennes i lag fastställda ordning, vilket de f. ö. vid sin prästvigning under edlig förpliktelse lovat att göra. De, som anse sig ha anmärkningar att framställa gentemot denna ordning, sakna icke laga möjligheter att verka för en revision. Men så länge en lag gäller, skall lagen följas. Ett upphävande av denna grundsats leder på detta liksom på alla andra områden till kaotiskt godtycke. I fråga om gudstjänstritualen har, som bekant, statsrådet Engberg uppdragit åt ärkebiskopen att utarbeta förslag till revision. Detta uppdrag kunde saklöst annulleras, om varje präst inom sin församling ägde rätt att nyttja de ritual, som han för sin privata del prövar lämpliga.

Presskommentarerna kring fallet Glimåkra ge emellertid vid handen, att den skenbart obetydliga ritualfrågan måste sättas in i ett vidare sammanhang. Från skilda håll påyrkas ökad frihet för prästerna att »efter bästa förstånd och samvete» gestalta gudstjänstlivet i sina församlingar. Tydligt är, att detta önskemål icke sällan dikteras av aversion mot kyrkan såsom sådan. Det skulle tjäna till föga att till saklig prövning upptaga de Höglund—Lindströmska spekulationerna. De hottna i frågeställningar, som möjligen ägde en viss aktualitet i de nämnda herrarnas ungdomstid, och blotta samtidigt den grövsta okunnighet om den nutida svenska kyrkans liv och arbete. För dessa kyrkokritiker borde det dock icke vara alldeles obekant, att — med ett ex. från annat håll — kyrkan är den enda makt, som vägrat kapitulera inför den tyska diktaturstatens likriktning. Den tyska »bekännelsekyrkans» motståndskraft i detta oerhört pressande läge är helt beroende av dess möjligheter att bevara sin inre enhet och soliditet. Hos oss råda ju t. v. betydligt mera idylliska förhållanden. Men man behöver icke vara särskilt skarpsynt för att inse, att kyrkans frihet hotas lika mycket genom ett extremt stats-

kyrkosystem — den socialistiskt kontrollerade upplysningskyrkan! — som genom att berövas garantierna mot individualistiska upplösningstendenser. De enda garantier, som härvid äga praktisk betydelse, utgöras av den fasta gudstjänstordningen, som markerar stadgan och samhörigheten i kyrkolivet. Utan en sådan för kyrkan samfällt gällande ordning sönderfaller kyrkan i lokala gudstjänstfirande grupper, utlämnade åt resp. prästers godtycke.

Bedrövligast i affärer av detta slag är den martyropose, som reformisterna efter högt föredöme gärna anlägga och som man svårigen kan taga på fullt allvar. I sista häftet av prof. Linderholms tidskrift »Religion och kultur», som utförligt sysselsätter sig med »kättardomen», publiceras bl. a. följande anonyma sympatitelegram till kyrkoherde Lundberg: »Säll den, som fått mod att bli martyr för en samvetssak!» Den åtrådade martyrglorian hör i själva verket till de svårast förvärvade meriterna i den svenska kyrkan av i dag. Det förtjänar i detta sammanhang nämnas, att de Linderholmska ritualen på sistone rönt det för »kätterier» icke så vanliga ödet att av en biskoplig ecklesiastikminister befordras till utgivning på statens bekostnad. Om kronan nu i alla fall vinkar i form av en stillsam erinran från ett domkapitel, att lag och förordning bör följas, river man strax upp såväl himmel och jord som den någonstans däremellan befintliga hovrätten i Malmö. Vore det här verkligen fråga om en samvetssak, funnes givetvis för vederbörande ingen återvändo. Då hade man att ta de personliga konsekvenserna av sina handlingar för att dymedels på martyrs sätt kraftigt understryka kravet på en reformation. I stället överklagar man domen — och förklarar sig beredd att återgå till dagordningen. Denna utväg borde tillfredsställa varken samvetet eller logiken.

Ingen påstår, att den svenska kyrkans gudstjänstordning är fullkomlig. På viktiga punkter behöver den otvivelaktigt reformeras och förnyas. Åtskilligt har härutinnan gjorts under det sista decenniet, och mycket är i görningen. Om ett sådant reformarbete skall ha utsikt att bli av bestående värde, måste det utföras inifrån. Det måste ligga i den levande kyrkans egen linje och får icke dikteras vare sig av en teologskolas dogmer eller av folkupplysningens senaste recept. Kyrkoreformationen i Glimåkra manar knappast till efterföljd.

De akademiska klagoskrifterna. För omkring femtio år sedan skrev förutvarande statsministern Louis De Geer i sina Minnen: »Befordringsfrågor äro på alla områden både svåra och oangenäma att handlägga, åtminstone för den som har någon medkänsla för alla dem som förbigås. Men ingenstädes torde de vara obehagligare än vid universitetet. Då man icke själf är lärd, måste man helt och hållet stödja sig på sakkunnigas omdömen; men olyckligtvis äro dessa så ofta hvarannan motsatta. Därtill kommer det afskyvärda bruket, som mig veterligen endast brukas af lärda, till hvilka jag ock räknar präster, att de sökande ofta skriva och äfven trycka

hela böcker om sina egna förtjänster med fullkomligt förbiseende af sanningen i ordspråket, att eget beröm luktar illa.»

Louis De Geer visste vad han talade om: han hade varit kansler för rikets universitet 1881—88. På hans tid hade systemet emellertid icke fått den utbredning, det för närvarande har. Vad skulle inte våra dagars universitetskansler kunna peka på i den vägen! Veterligen har han icke klagat, kanske av olust att renovare dolorem.

Egentligen hade Louis de Geer träffat ett mycket mänskligt och väsentligt motiv emot seden eller oseden att skriva klagoskrifter. Den gör säkerligen den största skadan genom att inge allmänheten den föreställningen, att vetenskapsmän äro alldeles renons på vanlig anständighet; överhuvud har allmänheten svårt att förstå folk, som berömma sig själva. Det är visserligen sant, att detta för oss tämligen säregna system sammanhänger med den omständigheten, att det i vårt land finns så få platser till buds för de personer, som ägnat ett helt liv åt en bestämd vetenskaplig bana. Men detsamma gäller om många andra högt kvalificerade ämbeten inom förvaltningen, utan att seden där i samma utsträckning praktiseras. Och för de flesta vetenskapsmän behöver dock icke uteblivandet av en väntad befordran till professur betyda ekonomisk eller social ruin. I många fall stå lektorstjänster och andra ämbeten öppna, även om de i sin tur ofta icke kunna erhållas utan betydande extra uppoffringar för vinnande av vederbörlig formell kompetens.

Ytterst bottnar det hela i den uppfattning om statsämbeten, som gäller i vårt land till skillnad från vad som är förhållandet i de flesta andra länder. Hos oss betraktas ämbeten som någonting, till vilket man har en juridisk rätt, om man därtill har regeringsformens bokstav för sig som mest meriterad, medan de merendels utomlands betraktas så att säga som en nåd. I Tyskland t. ex. tillämpades åtminstone under den Wilhelmska æran ett högst summariskt förfaringssätt, när det var fråga om professorer och andra högre ämbeten — man kan knappast säga till universitetens nackdel. Fakulteterna föreslogo en kandidat och regeringen följde detta förslag och utnämnde efter vad det säges i de flesta fall den föreslagne. Sålunda utnämnde regeringen efter en lång och upprivande befordringsstrid, i vilken allehanda ovidkommande intressen sökte göra sig gällande, Adolf Harnack till professor i Berlin — det var framför allt den något bryske men absolut självständige Ministerialdirektorn F. Althoff, som sörjde för att sådana intressen höllos på mattan. Vårt nuvarande system med en ofta ängslig hopsummering av meriterna omöjliggör — det kan icke förnekas — i en del fall, att en yngre, i begåvning och originalitet överlägsen forskare utnämnes framför en äldre medsökande. Detta är avigsidan av någonting gott: strävan efter rättfärdighet och objektivitet. På samma gång spelar sannolikt in en obenägenhet att draga växlar på framtiden, om vilka man icke vet huruvida de någonsin komma att infrias. Det finns emellertid en del fall, då man måste taga en sådan risk — och gjort det till gagn för vetenskapen och undervisningen. Hade universitetskanslern

och regeringen 1817 följt de akademiska myndigheterna och utnämnt Tranér i stället för Geijer, hade Uppsala universitet mänskligt att döma gått förlustigt den man, vilkens minnesstod nu tronar framför universitetet i ensamt majestät, och historieforskningen gjort en ännu större förlust. Från Tyskland skulle kunna anföras liknande fall, där regeringen avvikit från universitetens förslag och därmed i längden gjort institutionen en ovärderlig tjänst.

Men sådant klagosystemet praktiseras i vårt land har det en ännu mera betänkelig sida. Examinerar man litet närmare den rika floran klagoskrifter bara från de sista åren, så finner man många blomster, som icke borde tolereras i vetenskapens eljest välansade örtagård. De klagande göra utan samvetsbetänkligheter bruk av privata meddelanden och brev. Vad som i privatlivet icke praktiseras av de säkerligen i regel mycket hänsynsfulla och korrekta klagandena, betraktas som fullt legitimt, när det gäller befordran — tyvärr gå präster lika litet som på De Geers tid fria från denna anmärkning. *Det råder på detta område en betänkelig dubbelmoral.* Även helt legitimt material utnyttjas på ett sätt, som knappast kan kallas hederligt. För att nedsätta en konkurrent skyr man icke att fästa uppmärksamheten på alla kritiska eller nedsättande omdömen om dennes forskningsresultat, medan erkännssamma utlåtanden om honom omsorgsfullt förtigas. Läsaren kan ibland inte se annat än att konkurrentens arbeten äro helt utdömda av en enhällig vetenskap — om det nu finns en sådan. Förklarligt nog tillämpar man inte samma metod på egna arbeten. I fråga om dessa drar man endast fram det som är ägnat att ställa dem i en fördelaktig dager, medan alla ofördelaktiga omdömen omsorgsfullt förtigas. I privatlivet tolererar man icke dylika trick att jämföra det bästa hos en själv med det sämsta hos motståndaren. Det anses alltjämt som icke rent spel. Till detta skall läggas den förgiftning av atmosfären vid universiteten, som ofta följer med en häftig eller s. k. pikant befordringsstrid och som kan grundlägga mångårig ovänskap mellan personer i samma disciplin; det berättas också om en godlynt docent, som nyligen fick en professur, att han skulle ha avstått från att söka, om han på förhand kunnat ana, att han skulle behöva bli osams med gamla vänner och kolleger. Rättvisan fordrar dock det erkännandet, att åtskilliga klagande avfattat sina skrifter utan självförhåvelser och i en nobel anda av respekt för medsökande.

Nu kan man visserligen invända, att ett så ihåligt system har dömt sig självt och inte kan inverka på de upphöjda domare, som ha att bedöma bärkraften i klagandenas andraganden. Men dessa domare äro icke mera än människor, och man får icke förtänka dem, om deras omdöme skulle svikta inför den trumeld, de bli utsatta för från respektive sökande. Men den största faran är den — vi upprepa det — att vetenskapsmannens anseende ohjälpligt skadas i den allmänna opinionen — och man torde icke förneka, att så redan skett i vårt land. Mycket skulle vara vunnet, om en allmän reaktion kunde verka därhän, att klagoskrivandet inskränktes till att rättelser sök-

tes i de fall, där formella felaktigheter eller flagranta misstag vid bedömningen blivit begångna. Någon enkel matematisk rättvisa står icke att vinna, hur påtaglig den än kan förefalla den som står mitt uppe i en påfrestande konkurrrens. Vågade man spela på moraliska strängar, skulle man vara benägen att rekommendera en viss blygsam resignation. Det är manligare och stoltare att icke tvinga sina tjänster på vederbörande: skulle dessa tjänster vara omistliga, så mycket värre för vederbörande! Men en sådan resignation kan icke nås utan personliga offer. Det finns emellertid icke så få heroiska naturer, som tagit dessa offer och icke förlorat utan vunnit i aktning.

Det förtjänar nämnas, att universitetsberedningen nyligen i framställning till Kungl. Maj:t föreslagit en ändring i nu gällande befordringsordning, nämligen att denna rent av skulle föreskriva samråd mellan de sakkunniga. Man har räknat med att åtskilliga anledningar till att överklaga borde kunna bortfalla, därest de sakkunniga kunde enas om en kandidat. Det är icke omöjligt att detta system skulle kunna leda till en bättre tingens ordning, men det bör anmärkas att de sakkunnige angående universitetens befordringsväsende för icke så länge sedan trots grundliga överväganden ej vågade föreslå det.

Presidentvalet i Finland. Även om samhällsförhållandena i Finland just nu synas rätt så stabila, då kommunismen praktiskt taget dött ut och det Lappobetonade IKL:s inflytande med varje dag minskats, saknar icke presidentvalet den 1 mars sin betydelse. Enligt regeringsformen innehar presidenten mycket stora befogenheter, och i praktiken ha dessa icke lämnats obrukade; om t. ex. den första presidenten, Ståhlberg, sades det att han i verkligheten var sin egen statsminister, och den nuvarande presidenten Svinhufvuds ingripande i regeringskrisen senaste höst, då han förklarade sig icke komma att utnämna någon socialdemokrat till medlem av regeringen, lever ännu i färskt minne.

Elektorerna, 300 till antalet, utses genom proportionella val på samma sätt som riksdagsrepresentanterna. Själva presidentvalet åter sker med slutna sedlar utan föregående diskussion. Ifall ingen person i den första omgången når absolut majoritet i elektorsförsamlingen, så förrättas en andra omröstning. Om icke heller då någon erhåller mer än hälften av alla röster, skall en tredje omgång äga rum mellan de två, som i den andra erhöles de mesta rösterna; den av dessa som därvid får flere röster förklarar vald till republikens president för sex år framåt. Partigrupperingen vid elektorsvalen och i elektorsförsamlingen brukar vara ungefär densamma som i riksdagen, och i regel dominera riksdagsmännen bland elektorerna. Partispelet kring presidentvalet blir i följd härav i stort sett en fortsättning på riksdagspolitiken.

Till det nu förestående elektorsvalet ha landets partier gått huvudsakligast enligt samma riktlinjer som till senaste sommars riksdagsval. Dock har man självfallet utnyttjat möjligheten att genom upp-

Dagens frågor

ställande av dragande presidentkandidater förstärka representationen. Såväl IKL som samlingspartiet ha nominerat den nuvarande presidenten Svinhufvud. Dock gingo dessa partier ej i valförbund, och samlingspartiet har försökt dölja sitt deltagande i valet genom bildandet av ett valförbund »utanför partierna», genom proklamerande av presidenten Svinhufvud som »hela folkets kandidat» o. s. v., men förklädningen har varit ytterst genomskinlig. Framstegspartiet har uppställt förre presidenten K. J. Ståhlberg, som med endast två röster blev slagen av Svinhufvud 1931, och med vars mycket högt skattade namn detta lilla mellanparti hoppats inhösta stora vinster. Agrarerna lida brist på ledare. De ha nominerat statsminister Kallio, men dennes brist på åtminstone yttre förutsättningar för ämbetets skötsel har väckt betänkligheter i vida medborgarkretsar. Partiledaren Tanner är socialdemokraternas kandidat, medan svenska folkpartiet gått till val utan något eget namn; inom dess valförbund finnas anhängare såväl av Svinhufvud som av Ståhlberg.

Elektorsvalet har utfallit så att Svinhufvud erhållit 84 mandat (66 från samlingspartiet och 18 från IKL), Ståhlberg 40 (38 från framstegspartiet och 2 från svenska vänstern), Kallio 56, Tanner 96 och det på Svinhufvud och Ståhlberg splittrade svenska folkpartiet 26 mandat. Resultatet innebär en stor framgång för Svinhufvud, och även Ståhlberg har fått flera mandat än beräknat; däremot ha varken Kallio och Tanner inhöstat de väntade framgångarna. Ingen kandidat får absolut majoritet i den första valomgången. Emellertid kan man utgå ifrån att socialdemokraterna icke på allvar önska få Tanner vald. De föredraga säkerligen en centerman, med beräkning att denne som president låter Tanners och vänsterns inflytande komma till sin rätt på annat sätt, t. ex. i regeringen. Man kan sålunda utgå ifrån att socialdemokraterna i andra omröstningen kasta sina röster på en borgerlig presidentkandidat, men i så fall på vem?

Häri ligger det förestående presidentvalets kanske största frågetecken. Man kan antaga att socialdemokraterna principiellt ställa Ståhlberg främst. Men för dem är det ännu viktigare att hindra Svinhufvuds återval. Vid senaste regeringskrisen ställde denne socialdemokraterna i en lägre kategori som medborgare, och vägrade dem den del i regeringsansvaret, vartill riksdagsvalen kunde berättiga. Konstellationen i elektorsförsamlingen kan bliva sådan, att vänstern i andra omgången röstar på Ståhlberg, att dennes motståndare i tredje omgången heter Svinhufvud samt att agrarerna rösta på den sistnämnde, vilken då kanske blir vald. Frukta socialdemokraterna en sådan utgång, kan man mycket väl tänka sig att de kasta sina röster i andra omgången på Kallio. Han är då vald, ty socialdemokrater och agrarer ha knapp majoritet i elektorsförsamlingen. För en dylik politik ha socialdemokraterna även ett annat motiv. Samarbetet arbetare-bönder är den finländska vänsterns dröm. Motsättningarna ha visserligen oftast varit stora mellan socialdemokraterna och agrarerna, men höstens regeringskris medförde ett närmande. Starka krafter arbeta i denna riktning, och verket skulle krönas med

att arbetarna valde »bonden» Kallio till president och denne lät »arbetaren» Tanner bilda regering.

Det ovan sagda utgör spekulationer, som ha små chanser att förverkligas. Vid de två föregående presidentvalen ha överraskningar inträffat, och varför skulle så ej kunna ske även denna gång. Vid elektorsvalet fick Svinhufvud mycket mera röster än partigrupperingen förutsätter. En ödets ironi är att varje tillväxt av Svinhufvuds röstetal närmar vänstern till agrarerna och betyder en ökning av Kallios chanser. Detta kan i sin tur medföra, att högern redan före själva valet blir tvungen att övergiva Svinhufvud. Så gjorde samlingspartiet 1925 och det viskas redan att man i samma kretsar inför omöjligheten att få Svinhufvud vald och för att motarbeta ärkefienden Ståhlberg i sista ögonblicket skulle lancera någon annan centerman, t. ex. professor Kivimäki eller riksbankschefen Ryti. Men än så länge äro sådana påståenden att beteckna som löst prat.

Sovjet och Stalinkulten. Den 5 december 1936 erhöi Sovjetunionen en ny författning. Meningarna om denna nya författning ha varit synnerligen delade. På sina håll har man i denna velat se ett tecken till ett förborgerligande av Ryssland, då sovjetmedborgaren i denna — på papperet — erhåller de rättigheter, som av gammalt tillkommit dem som bo och verka i de kapitalistiska borgerliga europeiska staterna, naturligtvis med undantag för senare tiders diktaturstater. På andra håll anser man den nya ryska författningen endast betyda en utveckling av kommunismen till lugnare former, kanske till mera idealiska former, men utan att man tagit avstånd från Lenins lära. Båda åsikterna kunna ha fog för sig. Det återstår emellertid att se, hur denna författning kommer att verka i praktiken. Onekligen skulle det vara överraskande, om Ryssland helt plötsligt skulle övergå från en diktaturstat till en parlamentariskt styrd stat.

Förslaget till denna nya författning framlades den 11 juni 1936 av en författningskommission, vari Stalin själv satt som ordförande. Mycket talade för att detta förslag också skulle bli det slutgiltiga. Emellertid utlystes en allmän diskussion över detsamma, för att folkets röst skulle kunna få göra sig hörd. Ändringsförslag inströmmade i tusental — slutsamman blev 95,000 ändringsförslag — och de stora tidningarna hade dagligen sina spalter öppna för diskussion. Man tog vederbörlig hänsyn till denna mängd av skrivelser, och Stalin behandlade dem, efter det att de vederbörligen uppdelats i kategorier, i det stora tal om författningsfrågan, som han höll den 25 november. Det hela slutade med att sju förändringar av saklig innebörd och ett mindre antal av redaktionell innebörd beslötos.

Det är icke utan intresse att taga del av Stalins kritik av ändringsförslagen. Några ha önskat, att Sovjetunionen skulle kallas »Arbetare, bönders och den arbetande intelligensens land» i stället för »Arbetare och bönders land». Detta bortförklarar Stalin med att intelligensen icke är någon klass och alltså icke behöver nämnas. För övrigt

Dagens frågor

rekryteras den numera helt ur arbetare- och bondebefolkningen och kan fördenskull räknas ingå i dem.

När det gäller artikel 17 i den nya författningen, som behandlar delrepublikernas rättigheter att när som helst utträda ur Sovjetunionen, ha tydligen meningarna inom Sovjet varit ganska delade. En hel rad förslag förordade, att denna paragraf helt skulle strykas ur den nya konstitutionen. Stalin tager emellertid saken ganska lugnt och säger, att denna paragraf är helt i överensstämmelse med den nya författningens anda: frihet och likaberättigande. Låt paragrafen stå där, säger Stalin, ty inte finns det väl någon delrepublik, som kan önska att bryta sig ut ur vårt förträffliga förbund av fria oberoende republiker? Hur skulle för övrigt detta kunna äga rum? Det skulle endast kunna tänkas för de republiker, som ligga i ytterkanterna av Sovjetunionen, och det skulle förutsätta, att de hade någon annan stat att ansluta sig till. Om någon stat i det inre av Sovjetunionen skulle önska att frigöra sig, hur skulle den då kunna existera, omgiven som den är av sovjetrepubliker på alla sidor? Här säger Stalin icke rent ut, att man äger medel att hålla den kvar både med militära och ekonomiska maktmedel, men man förstår lätt vad som underförstås. En allmän ekonomisk bojkott mot t. ex. kazakiska republiken skulle ganska snart få den att komma på andra tankar än att slita sig loss från de övriga goda kamraterna.

Under stormande applåder upptog Stalin den punkt, som berörde upprättande av ett särskilt folkkommisariat för krigsindustrin. Här hade den store ledaren inga anmärkningar att göra. Det var väl närmast ett rent förbiseende, att den icke kom med i det ursprungliga förslaget, eller ville han måhända låta folkets försvarsvilja framtvunga detta förslag till förbättring? Varför icke misstänka att högsta arméledningen hade ett finger med i spelet?

Det fanns många sovjetmedborgare, som tyckte att man gick för långt i älskvärdhet mot kulttjänare (d. v. s. präster), vitgardister och överhuvud taget folk, som kunde betecknas som motståndare till den nuvarande regimen, då det i författningsförslaget gavs rösträtt även åt dem. Många förslag inkommo, som gingo ut på att dessa kategorier av medborgare skulle leva rättslösa som förr. Men Stalin motsatte sig med en flott gest: vi har kommit så långt att vi icke längre har något att frukta av dessa f. d. förbrytare. Mellan raderna läser man: ha vi icke vår förträffliga GPU — NKVD — som kan taga hand om dessa element i fortsättningen likaväl som nu? Ty i den nya författningen står ingenting om att den hemliga polisen skall avskaffas. Visserligen finner man, att ingen sovjetmedborgare längre kan häktas utan domstolsbeslut eller sanktion av allmän åklagare, men det råder inget tvivel om, att lagen är ganska tänjbar på den punkten. Det ingår ju i den nya författningens anda, att alla skola vara likaberättigade. Sovjetunionen föregår med gott exempel i en tid av ondska. För övrigt, tillägger Stalin, skulle ingen skada vara skedd, om det i någon republik invaldes sådana skadliga element som poper eller vitgardister. Det skulle vara alldeles utmärkt, ty då skulle vi förstå, att

vår propaganda-apparat arbetade otillräckligt, att den (och därmed GPU) icke sett upp tillräckligt. Folket själv skall för övrigt genom den fria valrätten och agitation och propaganda kunna tillse att inga fientliga element släppas upp i ledande ställning.

Om man skulle tro sovjetpressen, känner sig hela ryska folket och alla de asiatiska folk, som ingå i denna världens största statsbildning, befriade och som nya människor efter det att den nya författningen antagits. Den övriga världen försmäktar under tyranners ok, men i Ryssland råder friheten. Fortfarande är det dock icke tillåtet för sovjetmedborgaren att resa ut ur landet för att beskåda eländet i grannstaterna. Han får tro på de officiella rapporterna, som serveras i Pravda, Izvestija och i statsradion. Men i tron på sin Stalin fröjdas folket. Man kan icke finna ord för att uttrycka sin tacksamhet och tillgivenhet — icke mot Staten — utan mot Stalin i egen hög person. När Pravda återger världspressens kommentarer till författningen poängteras, att den och den tidningen speciellt har fäst sig vid den ovationsstorm, som mötte Stalin vid tillfället. Så ha t. ex. både Svenska Dagbladet och Stockholmstidningen varit snälla barn i det avseendet. Personkulten, mest i fråga om Stalin, men i någon mån även om Vorosjilov, har på sista tiden tagit sig sådana uttryck i sovjetpressen, att man kunde tro sig försatt till Hitlers Tyskland eller till ett kungarike med en särskilt avhållen monark. Stalins officiella titel är snart i pressen kodifierad till »Folkens älskade ledare, vår fader, lärare och vän, kamrat Stalin». Det förekommer aldrig, att han nämnes utan dessa eller liknande epitet. När en nioårig skolflicka hållit ett tal för Stalin, vari han kallas för »Vår store Stalin, barnens bästa vän», avslutas det hela med att klassen i kör framsäger »Tack store Stalin för våra underbara dar!» (Pravda, ^{23/12} 1936.) Stalin mottager med ett leende folkets hyllning. Stalins självhärskarlater och folkets Stalinkult stämmer i västerländska ögon illa överens med andan i den nya författningen — åtminstone så som den har framlagts av diktatorn själv. Utan tvivel är emellertid Stalin en god psykolog. Han har insett, att det i Sovjetunionen behövs något som erinrar om »alla ryssars självhärskare» från forna tider och har själv villigt ställt sig till förfogande.

På den inre propagandan för den nya författningen sparas det icke. Fortfarande är en mycket stor procent av Sovjetunionens befolkning icke läskunnig, och därför distribueras affischer om den nya konstitutionen — första omgången 380,000 ex. — där visserligen texten till konstitutionen är avtryckt, men det viktigaste är ett stort porträtt av Stalin, avsett för analfabeterna. Mannen, som gjort författningen, framhäves för massorna på ett effektivt sätt — och den inre propagandans hejdukar kunna känna sig nöjda.

Riksdags- Man torde ej missta sig, om man förutsäger att 1937 års premiär- riksdag blir en av de politiskt minst laddade på länge. Detta betyder givetvis icke, att årets riksmöte skulle bli sakligt betydelselöst; visserligen finnes i år icke något annat dominerande spörs-

Dagens frågor

mål än de sub spæie aeternatatis mindre fängslande lönespörsmålen, men regeringen lyckades dock få ihop till ett trontal av normal längd och med ett normalt antal propositionslöften. Riksdagsmännen själva synas ha inriktat sig på ett sabbatsår. De tyckas ta arbetet med ungefär samma lagom lätthet och lagom allvar, varmed löpare ställa upp till försöksheat; de vilja spara sig till den final, som kan komma redan nästa valår.

Intet kan heller vara naturligare. De bägge oppositionspartierna ha all anledning att vänta och se, utan att dock därför bli teckenförbidande neutrer. Regeringskoalitionen å sin sida synes ha begränsat sig till att i enlighet med regeringsprogrammet avverka de aktuellaste frågorna, och att döma av vad man hittills hört och sett skulle det icke ha berett vår jovialiske statsminister någon svårighet att få bondeförbundets regeringsrepresentanter med på noterna; i vart fall synes man ännu så länge knappast kunna förmärka någon iögonenfallande skillnad mellan ministären Hansson I och ministären Hansson II. En viss skånsk sävlighet i reformtempot har regeringen påtagligen vinnlagt sig om. Praktiskt taget allt mellan himmel och jord — straff- och processrätten, flyget och flottan, kommunal-, stats- och bilskatterna, sjukväsendet och bostadsfrågan, befolkningsfrågan och nästa kris, vägväsendet och den s. k. trafikregleringen, jordpolitiken och regleringspolitiken, egnahemsfrågan och elektrifieringen, arbetsfreden och organisationsväsendet, rationaliseringen och kontrollen över näringslivet o. s. v. — ligger under utredning eller på beredning, och excellensen Hansson kan med hänvisning till hur andra arbeta hushålla med krafterna. Med samma hänvisning kan han också låta de av regeringsmajoriteten styrda utskotten slakta oppositionens flesta reformkrav.

Den jättelika majoritet, som regeringen förfogar över, skapar även i rent arbetstekniskt hänseende en ny situation. Under minoritetsregeringarnas tid blev det alltmer brukligt, att samtliga icke-regeringspartier etablerade sig som ett slags skuggregeringar och i form av motioner framlade massor av ofta minutiöst noggrant utarbetade förslag, därmed starkt konkurrerande med regeringen om initiativen. Icke minst socialdemokraterna framträdde, t. ex. vid 1932 års riksdag, i initiativhänseende såsom en regeringsmakt nummer två. Minoritetspartierna kunde därvid spekulera i att en riksdagsmajoritet kunde skapas mot den vanmäktiga regeringen, och ej sällan ledde motionsarbetet till positiva beslut och direkta åtgärder. Numera kunna oppositionspartierna ej hysa samma förhoppningar, vadan de sannolikt ålägga sig en viss begränsning. Men så djupt rotat i gamla sedvänjor är dock det svenska motionsväsendet, att initiativrätten alltjämt mycket flitigt kommer att brukas. Det är väl dock att förmoda, att minoritetspartierna med större förkärlek än hittills komma att använda de vanliga debatterna, tilläventyrs även interpellationsväsendet för att utföra den oppositionella uppgift, som statsministern helt nyligen velat tillmäta en sådan vikt i statslivet.

Sedan Socialdemokraten för någon tid sedan meddelat, att intet för-

nuftigt skäl talade för att under högkonjunkturen sänka skatten — just då hade skattedragarna lättast att betala! — kunde riksstatsförslaget ej gärna bjuda någon spänning. Ur det rådande välståndet har regeringen i hög grad utan egen förskyllan presentats tillgångar, vilka aldrig någonsin förr stått till en regerings förfogande. Finansministern, vilkens tekniska skicklighet åter dokumenterats, lyckades i konststycket att undgå skattesänkning genom att finna plats för främst en del nya sociala utgifter liksom för lönestegringar, även om dessa senare tydligen icke i allo komma att motsvara vederbörande tjänstemannagrupperns upphaussade förväntningar; med återstoden av tillgångarna har finansministern fullföljt sin synnerligen lofvärda strävan att avskriya oräntabelt lånekapital. Så gynnsam som situationen tett sig för hr Wigforss, har finansplanen och budgetförslaget i år måst betraktas som en lätt uppgift. Kännedomen om inställningen hos bondeförbundet i fråga om den progressiva statsbeskattningen gör det även osannolikt att räkna med att riksdagen nu skall inlösa de skattelättnadsväxlar, som den vid påläggandet av skatterna utställde. Däremot skulle det kunna tänkas, att riksdagen — som exc. Hansson ej velat se vara någon »nicke-docka» — visar sig generösare mot tjänstemännen än regeringen, och med hänsyn till de första lönebeslutens prejudicerande betydelse rubbar budgetplanen. Även om ett sådant resultat vid vårens lönebeslut skulle vara mindre antagligt, är en sak dock given: att riksdagen kommer att utsättas för ett tryck från tjänstemännens sida i form av uppaktningar och skrivelser av sällan skådad omfattning.

Den största uppmärksamheten under riksdagen kommer säkerligen händelserna inom bondeförbundets riksdagsgrupp att tilldraga sig. Denna har att för första gången uppträda som ett väldisciplinerat regeringsparti. Efter att i åratal ha skurit sina största lagrar i striden mot folkskollärarna stå bondeförbundarna nu inför plikten att votera lönehöjningar åt dem; efter att vid höstens val ha sökt sin framgång som motståndare till pensionernas dyrortsgruppering åläggas de nu att nästan obesett svälja fjolårets med rekordhastighet avvisade regeringsförslag i ämnet. Det skulle högeligen förvåna, om den nya rollen av gemene man inom partiet betraktades som rolig. Det skulle än mer förvåna, om icke många bondeförbundare vid dessa och liknande frågor avgörande sveko regeringens paroller. Det kanske sannolikaste är, att partiets taktik blir den rationella klyvningens: regeringens segrar tryggas även i första kammaren, därest oppositionsrösthjälp skulle svika, men partiets prestige bland väljarna räddas genom att de gamla bondesynpunkterna fortfarande samla en lagom manstark grupp »självständiga». Måhända bör förstärkningen av bondeförbundets andrakammarledning med den inom partiet synnerligen inflytelserike kronobergaren hr Hjalmar Svensson i Grönvik tolkas som ett tecken på att en viss självhävdelse hos partiet mera oavhängigt sinnade. I varje fall torde nog hr Pehrsson-Bramstorp få känna på några av de svårigheter, som lantmannapartiets ende statsminister, greve Arvid Posse, fick genomgå, när

han sökte lära jordbrukarnas klassparti att votera efter kanslihusorder.

Partier, som förlorat inför väljarna, och som mena ärligt med sin politik, ha ej blott chansen utan även plikten att i sista instans söka övertyga den valda majoriteten. Oppositionen i 1937 års riksdag skulle svika sin plikt, om den i de punkter, där meningsmotsatser finnas — t. ex. i utrikesfrågor, försvarspolitiken och socialpolitiken samt beskattningen — icke med all kraft fullföljde sin talan. Å andra sidan kommer regeringschefen säkerligen icke alltid att vara så nogräknad vid tillämpningen av sina teser om en samlingens och samförståndets politik; för tillfället är han säkerligen månare om att odla kärleken till bondeförbundet än att taga hänsyn till oppositionen, och så länge hr Gustaf Möller kvarstår som socialminister finnes i alla händelser garanti för att stämningen aldrig blir ekumenisk. Men det bör tillfogas, att den gentlemannamässighet, varmed socialdemokraterna lät högern i landshövding Johan Nilssons myndiga person behålla talmanskapet i första kammaren och ej reste något motstånd mot den oföreväget stridbare antisocialisten hr Magnusson i Skövde inträde i andra kammarens presidium och slutligen understödde en oppositionsman som dr Ivar Anderson på ordförandestolen i det viktiga skatteutskottet, är ett gott tecken på att socialdemokraterna ej vilja begagna sin seger för att bryta mot det bästa i svensk parlamentarisk tradition och därför ett gott omen.

Hertigdömet Cornwall — I samband med Edward VIII:s abdikation **ett historiskt apropå.** riktades allmänhetens intresse mot hertigdömet Cornwall, denna urgamla institution, som i många avseenden är ett så typiskt exempel på det traditionsbundna i engelskt väsen.

Hertigdömet Cornwall må ej förblandas med grevskapet Cornwall. Det senare är ett grevskap som alla andra i England, som Devonshire, Hampshire t. ex., medan hertigdömet — the Duchy — är en institution bestående av en mängd jordagods i och utanför Cornwall, vars avkastning tillfaller engelske kungens äldste son; då en sådan ej finnes, inflyter den direkt till kronan och går således ej på kvinnolinjen som arvsberättigandet till tronen. Man var t. o. m. en gång i tvivelsmål om huruvida regentens andre son vid den förste sonens frånfalle skulle få bli hertig av Cornwall. Juristerna tolkade dock vid detta tillfälle uttrycket kungens äldste son såsom äldste överlevande son, och prins Henrik, sedermera Henrik VIII, som då var tronföljare, kom i åtnjutande av hertigdömets inkomster. Denna tolkning har där-
efter godtagits.

Indirekt går denna institution tillbaka till det normandiska earldömet Cornwall och kanske kan man spåra dess ursprung redan i den anglosachsiska erövringen av det keltiska Cornwall, ty ett par av hertigdömets slott ha namn slutande på »ton», vilket betecknar sachsisk bosättning: Launceston och Tremeton, vilka voro belägna så att de behärskade in- och utfarten till Cornwall över floden Tamar. Något av ställningen som erövrat land övergick från earldömet till hertig-

dömet, ty livegenskapen levde kvar här längre än i någon annan del av England; först på 1600-talet blev den här helt avskaffad. Hertigdömet Cornwall så som det existerar den dag som i dag är, instiftades emellertid den 17 mars 1337 av Edward III till förmån för hans äldste son Edward, kallad Svarte Prinsen. Det är att märka, att denne först senare fick titeln prins av Wales, och benämningen hertig av Cornwall på regentens äldste son är alltså äldre än titeln prins av Wales. I stiftelseurkunden för hertigdömet ingick förbud mot att avskilja något av dess jord utan parlamentets medgivande, och när Henrik VIII lade beslag på en del härav, införlivade han i stället därmed nya gårdar av större värde, som han indragit från misshagliga stormän. När Elisabeth i en tid av finansiell nöd sålde några av dessa hertigdömet's nyförvärvade gods, ansågs detta stridande mot hertigdömet's statuter, och hennes efterföljare återställde dem.

I gamla tider kommo de största inkomsterna från tenngruvorna. Dessa, som bearbetats redan under förhistorisk tid och som hade en storhetsperiod under feniciernas och senare under romarnas tid, fingo med omgivande distrikt egen jurisdiktion under hertigdömet's statuter, egen domstol med eget fängelse, och ingen appell gavs från denna domstol till högre rätt. En kvarleva av denna »the Duchy's» egen domsrätt fanns kvar ända till 1896. I vår tid, då Cornwalls tenngruvor ha mindre betydelse än tidigare, kommer en stor del av inkomsterna från jordområden i London, tillhöriga hertigdömet.

Det märkligaste med denna egendomliga institution är att den under en period i landets historia var helt avskaffad och därpå i detalj återinförd. Parlamentet, berusat av sin makt efter segern över Karl I, sålde dess jordområden och upplöste dess organisation, och under hela »the Commonwealth» (1649—1660), fanns den sålunda ej till. Men vid restaurationen, då Karl II återkom till tronen, återställdes »the Duchy of Cornwall» i sitt ursprungliga skick, nya ämbetsmän anställdes, och dess urgamla administration återupprättades. Och åter fungerade den med sin fasta organisation, lika avvisande i fråga om att släppa efter på sina en gång erhållna rättigheter som i fråga om införande av några nymodiga extra pålagor. Den korta pausen i dess historia har ej spelat någon roll. Under århundraden efter likaväl som före det republikanska intermezzot har »the Duchy of Cornwall» fortsatt som uråldrig historisk institution, oberörd av dynastiernas uppkomst och försvinnande, av förändringar i rikets konstitution. Det är en symbol så god som någon för traditionsvörnaden i engelskt väsen, för britternas sinne för stabilitet och historiskt sammanhang. Det ligger något mera levande och positivt i att återställa en brusten tradition än att endast slentrianmässigt bibehålla gamla former.

Lika fast som kontinuiteten i hertigdömet som administrativ enhet varit, med undantag av den nyssnämnda korta parentes, lika diskontinuerlig har dess roll varit som apanage åt den brittiske tronföljaren. Under många och långa perioder ha ju Englands regenter varit i avsaknad av söner, och då har hertigdömet i avvaktan på en manlig tronföljares födelse införlivats med kronan. Den längsta sam-

manhängande tiden under vilken det tjänat sitt ursprungliga ändamål har varit under den nära 100-åriga perioden från drottning Victorias äldste sons födelse 1841 till Edward den VIII:s trontillträde. Hertigarna av Cornwall ha, så länge de innehåft denna titulatur, ofta varit minderåriga och ej kunnat personligen intressera sig för sina korniska gods. Den ende, som före den viktoriaiska tiden ibland vistades på sitt hertigdöme, var den furste för vilken det skapades, Svarte Prinsen själv. Vid flera tillfällen tillbragte han några veckor där i sällskap med en samling av sin tids mest berömda riddare och kavaljerer. Det var under 1300-talets senare hälft, då riddartiden led mot sitt slut. De förhållanden, under vilka den uppstått, höllo på att förändras, den religiösa entusiasmen, som genomsyrade de gamla riddarordnarna, hade förbleknat, och något stereotyp och uppstyltat hade kommit över de stränga kraven på ridderligt uppförande. Och ändå — vilket skimmer över detta riddartidens sista skede, det är som solnedgångsglansen över en av historiens intressantaste epoker. På slottet Restormel i Cornwall, bland lummiga parker, som vimlade av rådjur, utspelades en av de sista scenerna i riddarlivets praktfulla drama, och Svarte Prinsen, en av folkfantasiens populäraste hjältar, segraren vid Crecy och Poitiers, var medelpunkten i det festliga skådespelet.

Från denna tid finns en redogörelse för hertigdömet skötsel. Utgifterna äro även av många slag, såsom löner till staben av ämbetsmän och tjänstepersonal, till domare, vaktmanskap och tulltjänstemän, underhåll till en präst, som skulle sjunga mässor för prinsens förfäder, och till en annan, som skulle mässa för de cornwallska earlarnas — hans företrädares — själar. Det stred tydligen mot etiketten att förena dessa sysslor. Den välgörenhet, som också ålåg en feodalfurste, bestod mest i utdelandet av vintunnor och av vilt från de hertigluga djurparkerna. Alla dessa omsorgsfullt förda räkenskaper utgöra den prosaiska bakgrunden till det brokiga livet på riddarborgarna, till torneeringarna, till de tappra, men ganska meningslösa bedrifter, som tidens store män utförde under sina härfärder kors och tvärs på kontinenten.

Från och med Victoria ha alla engelska regenter besökt Cornwall. Den, som i vår tid kanske mest intresserade sig för sitt hertigdöme, var Edward VIII. De inkomster, som inflöto från detta, satte honom i stånd att förvärva Fort Belvedere (liksom hans farfader för medel från samma källa på sin tid inköpte Sandringham). På Fort Belvedere lät Edward alltid den korniska flaggan vaja, kanske för att markera, att här var han hertig av Cornwall och ej prins eller kung av England. När denna flagga sista gången firades ner på Fort Belvedere, då måste det för hans undersåtar ha känts som en kall pust från historiens vingslag. Är det skimmer, som trots allt vilar över den tragiske »smiling Prince» ett solnedgångssken över en stor epok likasom glansen över »the Black Prince's» glada lek var aftonrodnaden över ett stort och brokigt historiskt skede, som gick i graven?

Mea Uggl.